

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Projekt „SVEDOČANSTVO - ISTINA ILI POLITIKA: Koncept svedočenja u komemoraciji jugoslavenskih ratova“ realizovan 2016-18. godine bavio se načinima razmišljanja o jugoslavenskim ratovima i sprovođenjem i korišćenjem svedočanstva (a) na njima u regionu.

Partneri projekta bili su Centar za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju iz Beograda, Učitelj nezalica i njegovi komiteti iz Beograda, Historijski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva, Muzej savremene umetnosti iz Beograda, Boem iz Beča (Austrija), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT Transeuropa) iz Rovereta (Italija), Centar za kulturnu i socijalnu popravku iz Banja Luke i Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (IOS) iz Regensburga (Nemačka).

Danas prenosi nekoliko članaka nastalih u ovom projektu. Program u celini, biografije učesnika i apstrakte možete videti na sajtu projekta: <http://svedocanstvo-imenovatoratom.org/rs/konferencija>

doc.dr.sc. Sunčana Roksandić Vidlička, Katedra za kazneno pravo,
Pravni fakultet Sveučilište u Zagrebu

Gospodarska kaznena djela – nacionalna, transnacionalna, tranzicijska i međunarodna i kako im države trebaju pristupiti u regulaciji i primjeni (2)

No, što je s tranzicijskim gospodarskim kaznenim djelima koja su teška, ali ne ispunjavaju sve uvjete da budu smatrana zločinima protiv čovječnosti? Ako ne ispunjavaju potrebne elemente da budu takvima smatrani, odnosno ako nisu ista počinjena kao druga nečovječna djela počinjena u sklopu širokog ili sustavnog napada usmjerenog protiv nekog civilnog stanovništva, uz znanje o tome napadu?

Možemo ovdje govoriti na primjeru država bivše Jugoslavije, odnosno Hrvatske. Naime, gospodarska kaznena djela iz pretvorbe i privatizacije, koja je započela već 1988. godine u bivšoj državi, rezultirala su značajnim gubicima kod nekih od provedenih postupaka. Nisu sva iz tih postupaka proizašla kaznena djela bila procesuirana na vrijeme, što je ostavilo i posljedice na cjelokupno gospodarstvo i, ne manje važno, doprinijelo i umanjenju povjerenja hrvatskih građana u vladavinu prava i pravnu državu.

No, godina 2010. dovela je do zaokreta u pristupu tranzicijskim gospodarskim kaznenim djelima u Republici Hrvatskoj. Do promjene u paradigmi došlo je postepeno. U tome je bitnu ulogu odigralo i Izvješće o reviziji pretvorbe i privatizacije Državnog ureda za reviziju iz 2004. godine. Državni ured za reviziju utvrdio je nepravilnosti u 1.936 slučajeva, od kojih se za 271 osnovano sumnjalo da imaju obilježja kaznenog djela, a 247 obilježja prekršaja i to samo u jednom od valova privatizacije. Jasno je, međutim, da je za većinu tih djela u međuvremenu nastupila zastara. To je iziskivalo i odgovor pravne struke, osobito kaznenog prava, kako pristupi gonjenju ovih kaznenih djela nakon poduzetog razdoblja. Stoga se istovremeno s radom na donošenju novog Kaznenog zakona tijekom 2010. godine pristupilo i izmjenama članka 31. stavka 4. Ustava RH na način da je propisano da: „ne zastarijevaju kaznena djela

ratnog profiterstva kao ni kaznena djela iz procesa pretvorbe i privatizacije počinjena u vrijeme Domovinskog rata i mirne reintegracije, ratnog stanja i neposredne ugroženosti neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti države, propisana zakonom ili ona koja ne zastarijevaju prema međunarodnom pravu“. Također, istim je stavkom propisano kako će se imovinska korist ostvarena tim djelima ili povezana s njima oduzeti. U Odluci o pristupanju promjeni Ustava Republike Hrvatske izričito je navedeno kako se ovom dopunom u ustavni tekst uvodi institut nezastarijevanja kaznenih djela počinjenih u procesu pretvorbe i privatizacije jer se ta djela smatraju, kako u javnosti tako i u stručnim krugovima, iznimno teškim djelima za koje je nužno,

Gospodarska kaznena djela iz pretvorbe i privatizacije rezultirala su značajnim gubicima

pravedno i opravdano uskratiti primjenu instituta zastare, posebno imajući na umu vrijeme, okolnosti počinjenja i prouzročene posljedice. Iako na prvi pogled jednostavna, ova je ustavna izmjena iznjedrila brojne daljnje probleme i pitanja kao npr. koja točno kaznena djela ne zastarijevaju odnosno kakva mora biti njihova veza s procesom pretvorbe i privatizacije, što je to ratno profiterstvo, kako očuvati pravni kontinuitet te kako precizirati vremenski okvir u kojem kaznena djela trebaju biti počinjena da ne bi zastarijela, krši li se ovom odredbom načelo zakonitosti itd.

U svakom slučaju možemo reći kako je stanovito vrijeme nakon izrade izvješća državne revizije i javnog raspravljanja ovog problema, u Republici Hrvatskoj, ustav-

nom izmjenom iz 2010. godine proglašeno nezastarijevanje gospodarskih djela iz pretvorbe i privatizacije i ratnog profiterstva počinjenog za vrijeme Domovinskog rata i mirne reintegracije (1990-1998) čime se htjelo omogućiti gonjenje onih gospodarskih kaznenih djela koja su se odvijala u tom periodu i nakon isteka zastare koja je vrijedila do tog trenutka za gospodarska kaznena djela. Naime, kako je već naglašeno, budući da ta tranzicijska kaznena djela nisu bila procesuirana u razdoblju njihova počinjenja, Hrvatska je 2010. godine ukinula zastaru kaznenog progona za tranzicijska gospodarska kaznena djela s retroaktivnim učinkom s obrazloženjem da se takva kaznena djela smatraju iznimno teškim djelima za koja je nužno, pravedno i opravdano uskratiti primjenu instituta zastare, posebno imajući na umu vrijeme i okolnosti počinjenja te prouzročene posljedice. Osobitost Ustavne odredbe i Zakona o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz procesa privatizacije i pretvorbe iz 2011. godine koji navedenu ustavnu odredbu razrađuje, jest to da se ukidanje zastare odnosi i na ona djela za koja je već nastupila zastara prije stupanja na snagu izmjene Ustava. No, Ustavni sud je, odlučujući o ustavnosti te odredbe, prema mišljenju koje je prevladalo, a radi potrebe zaštite načela zakonitosti, odlučio da se ta dijela mogu goniti i da nema za njih zastare, samo ako ista nije nastupila 2010. godine kada je donesena ustavna izmjena. Prema tome, ograničio je odredbu o nezastarijevanju tih djela na ona koja nije u trenutku Ustavne izmjene nastupila zastara. Time je primjena ustavne odredbe ograničena, ali je važnost tih djela i dalje naglašena.

Možda ovakvo rješenje može predstavljati polazišnu točku za promišljanje kako pristupiti gonjenju ovih djela u regiji.

Nastavlja se

Virtuelna terapija

Foto: Flickr

Tekst: Danka Spasovski

Sposobnost tehnologije virtualne realnosti da na izvestan način „obmane“ naš um može se iskoristiti da se njena primena proširi pa su neki autori došli do otkrića da VR može biti efikasno sredstvo u psihoterapiji. Suština oslobađanja od strahova, najčešće fobija, svodi se na postepeno uvođenje u situaciju koja izaziva iracionalno snažan strah, a u uslovima u kojima se osećaju sigurno. Ograničenje ove vrste terapije je u tome što je u nekim slučajevima teško ili nemoguće izazvati situaciju koja je predmet fobije. Istraživači koji su probali ovu tehniku navode da je virtualna realnost efikasan medijum za rad na strahovima. Recimo, oni su zapazili da neko ko

Virtuelna realnost je efikasan medijum za rad na strahovima

ima akrobiju i vozi se virtuelnim staklenim liftom u neboderu, ima iste telesne reakcije koje bi imao da se penje u stvarnoj zgradi – lupanje srca, neprijatnost u stomaku, panične napade. To znači da je VR situacija provokativna kao i realna, i može se kao takva iskoristiti za ublažavanje strahova. Prednost VR-terapeutskog postupka predstavlja činjenica da osobe na tretmanu mogu da isprobaju istu situaciju onoliko puta koliko im je potrebno, kao i to da se mogu ekspresno prebaciti iz jedne situacije u drugu, mogu ubrzati proces tretmana i njegovu efikasnost, u odnosu na suočavanje sa realnim situacijama. Osim toga, korisnost postupka je izrazita kad se uzme u obzir da su učesnici istraživanja šticećeni psihijatrijskih ustanova koji imaju značajno izmenjen kontakt s realnošću.

Danas

U saradnji sa Centrom za promociju nauke, „Danas“ predstavlja izabrane priče sa naučnopopularnog portala elementarium.cpn.rs

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA

VODORAVNO: labor, cigarijos, anakolut, Lolita, nakupac, negativ, imalac, fanatici, t, Lacijum, ča, ač, Amir, jereji, st, in, gadure, apis, vn, pi, inačica, o, labijate, aterom, Ariyani, stator, dekan, glikogen, otačstvo, anale.